

Schneider Ákos

Mutánsidők

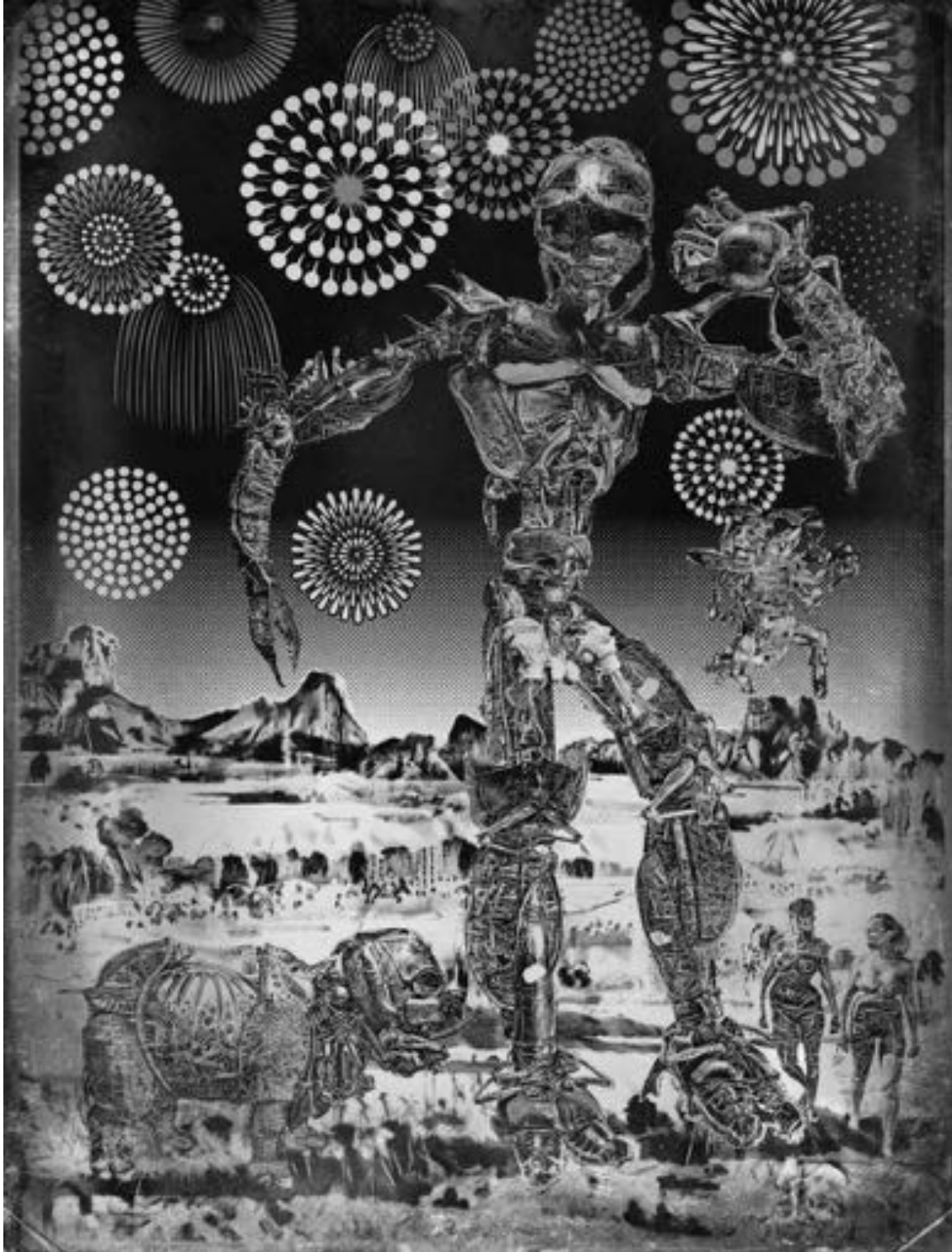
Szöllősi Géza *Kitin* projektjéről

FM-2030, a transzhumanizmus történetének egyik kulcsfigurája, a '80–90-es évek fordulóján már egy új evolúciós lépcsőfok alakját látta kirajzolódni a technológiailag kiterjesztett ember képében. „A transzhumánok a huszadik század végének monumentális áttöréseiből kikristályosodó, újfajta lények. [...] Ők a legkorábbi megnyilvánulásai egy új evolúciós létformának.”¹ – írja *Are You a Transhuman* című alapszövegében. Mára már az is jól látszik, hogy ez az emberen való túljutás, az emberi test biológiai meghaladása és technológiai augmentációja korántsem csak science fiction álmom – vagy lázálom –, a transzhumanizmus pedig nem elszigetelt filozófiai zárvány, hanem a techno-optimizmus alaplogikája, ami ott van a Neuralink fejlesztés alatt álló agy-számítógép interfészében, a csináld magad biohackerek garázs-kísérleteiben, a folyamatos önmonitorozásban és az okosórában, az Adderallban és a szuperhős blockbusterekben. Álom/lázálom? A szuperember és a szörnyszülött együtt jelentkezik a popkultúra kollektív fantáziáiban – Pókember és a Zóna radioaktív lényei egyenrangú vonatkozási pontot jelenthetnek a transzhumanista projektben, ahogy Szöllősi Géza *Kitin* szériájában is. Egyszerre szörnyek és hősök ezek a rovar-szuperemberek.

Ha a *transz-humán* valami általjutás, és az ember az önmeghaladás átmeneti állapotában leledzik, akkor kérdéses, hogy valóban kitüntetett szereplője vagy végpontja-e fajunk az evolúció történetének. Transzhumanista nézőpontból az emberi test nem éppen a legideálisabb foglalat az értelemnek, és miért ne gondolhatnánk el az evolúciót az intelligencia alakulás-történeteként. A biológiai test betegségeknek kitett, múlandó „szerkezet”, ami viszonylag lassú információáramlást tesz lehetővé a hálózat végpontjai, egyedei között. A biológiai testet fel kell fejleszteni vagy meg kell haladni! *Tervezd meg önmagad!* – szól az egyik transzhumanista parancs. *Gyorsulj!* – szól a másik. E tekintetben az intelligencia gépi, szintetikus foglalat – *teste* – sokkal hatékonyabbnak tűnhet. Nem véletlen, hogy a transzhumanizmus számára a kiborg megkerülhetetlen ikonná vált; a saját fizikai testéből kifelé haladó ember alakjaként jelenik meg. A kiborg a par excellence transzhumán: már nem teljesen organizmus, de még nem is teljesen gép. Valami, ami éppen tart valami felé – a kiborg egy irányt jelöl.

Innen nézve Szöllősi Géza evolúciós szaltót vet. A rovar-szuperemberek összetapasztásával kibillentti ezt a célirányos *valahova tartást*, összezavarja a fejlődéstörténetet. Akciófiguráinak kitingpáncéljai megidéznek a popkultúra kiborg fantáziáit; tükröződni látjuk bennük a Robotzsarut, a Neon

1 Fereidoun M. ESFANDIARY, *Are You a Transhuman? Monitoring and Stimulating Your Personal Rate of Growth in a Rapidly Changing World*, New York, Warner, 1989, 149.

Genesis Evangelion óriás mecháit és a Terminátort. Ugyanakkor az ember-számítógép összefonódás és a test határainak kibernetikus felszámolása helyett Szöllősi a bioszféra ready-made-jeivel, talált anyagokkal, rovartetemek darabjaival mossa össze az emberi testet. Ez az alternatív testépítés nemcsak az Arnold Schwarzenegger-i testkultusznak és az ember biológiai-technológiai feljavításának, de egy bizonyos időkonceptiónak a paródiáját is adja. A rovartestek és az emberalakok hibridje eltereli a figyelmünket attól az eszménytől, ami a technológiai fejlődést a haladás történeteként írja le, és ami a Jövő totális megtervezéséhez, az ön-design modern programjához kapcsolódik.

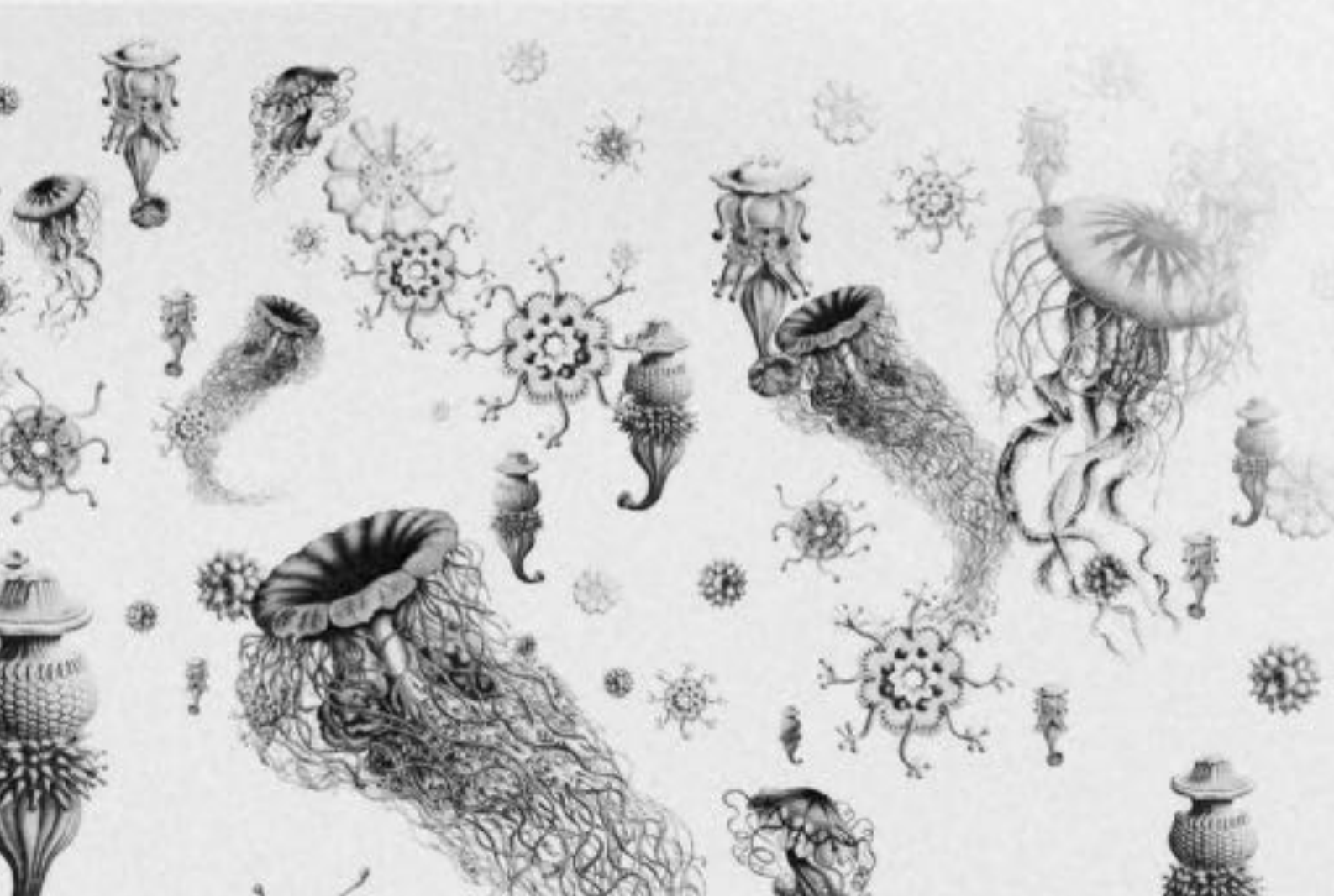
Szöllősi figurái egy alternatív idősíkot nyitnak meg – körköröséget, vagy még inkább olyan töredékességet feltételeznek, amiben nem áll meg a jövő egyirányú, teleologikus koncepciója.

Ez jelenti az evolúciós szaltót a *Kitin*ben. A különböző fajú testek biomasszáján keresztül láthatóvá válik az a temporális massa is, amire a *Kitin*-karakterek neveiken keresztül játszanak rá: Ramszesz, Lucifer, az erotikus robotillusztrációiról ismert Hajime Sorayama, Adonisz, Lilith és a teljesítménynövelés sztárjai, Arnold és Pistorius együtt kapnak helyet ebben a rovar-panoptikumban. Ráadásul olyan archetípusok is megjelennek benne, mint a Részegek vagy az Ejakulátor. Sőt: felbukkan maga Wunderwaffe, a techno-optimista mítosz főhőse is! Mindenki egyben, mindenki egyszerre van jelen ebben az ízekre tépett és megkevert időben.

A rovar-szuperembereket látva a töredékes időn túl a testek genetikai mozaikjával is megütközhetünk. Nemcsak a gép-ember, de a rovar-ember vonatkozásában is felmerül a higiénikus, éles elhatárolás képtelensége: a hibrid-, mutáns-, kiméra-test mint ontológiai alapl módusz. Ebben a fénytörésben az ember nem annyira transzhumán, mint inkább *transzformer*. Nem történelmi iránya, hanem térbeli, időbeli konfigurációi, mozgásban lévő átfedései és illesztései vannak. A 40.000 éves Löwenmensch – az oroszlánember – mint a figuratív ábrázolás alfája, jó példa rá, hogy a hibridizáció nem a kiborggal, és nem is a transzhumánnal szállta meg a képzeletünket.

A test eleve a környezettel – legyen az organikus vagy technológiai – kölcsönhatásban képződik. A robot-esztétika terén viszont még a '90-es években is gyakran csak egy stilizált „héjat”, bádögemberre emlékeztető jelmezt láttunk. A technika szülte ezekben az ábrázolásokban idegen a szervesből; nem hatol bele és nem fonódik össze vele. A páncél valami, ami elhatárol. Ettől a mechanikus, darabos testtől egyre inkább egy biodinamikus irányba lépünk el, amiben a szerves és a szervetlen, a technológiai és a biológiai fúzióba lép. A biohacker mozgalom, a génmanipulációs

eljárások, a biomimikri és a biodesign tervezői stratégiák, a testprotézisek, a virtuális augmentáció és a xenobotok – néhány olyan terület és jelenség, amiben tetten érhető ez az elmozdulás. Ahogy a cyberpunk műfaj japán és amerikai kiborgjai, gép-ember-állat mutánsai, úgy Szöllősi antropomorf biorobotjai is inkább összemosnak, mintsem elhatárolnak.

Ebben a fajta összekutyulásban vagy bomlasztásban persze lehet valami horrorisztikus. A bőr alá petéző rovar, a reaktor hűsevő sugárzása, a Boston Dynamics robotkutyáinak kísérteties mozgása egyaránt rémületet keltenek. Szöllősi fekete humorára viszont számíthatunk. A korábbi munkáihoz (pl. *My Pets*, *Suzuka and her Friends*) hasonlóan a *Kitin* akciófigurái is megengednek néhány félmosolyt. A grafikákkal kezdi életre kelteni az egyes karaktereket, és sejtet egyfajta sztorit vagy akár kitin-mitológiát, amihez azonban ugyanúgy nem férünk hozzá, mint ahogy annak idején a Transformers vagy G. I. Joe játékgúrákhoz a gyerek Szöllősi sem fért hozzá a vasfüggöny mögött. A rovar-szuperemberek DIY, csináld magad gyerekjátékként való prezentációja a bizarr gegen túl egy ellenmitológia vagy privátmitológia lehetőségét is kínálja.

A kortárs képzelet központi narratíváit a szuperhős-mítoszok és a világvége látomások határozzák meg. A biológiai test képességeit felfokozó, túlszárnyaló ember újra és újra megmenti vagy elpusztítja a világot... Superman megállítja a nukleáris töltetet. Az ember halálra ítéli önmagát. Bumm! Talán csak a rovarok maradnak életben. Ezek a rovarok azonban nem Szöllősi rovarjai lesznek, mert bár a *Kitin* projektben a két forgatókönyv – a transzhumán győzelem és a non-humán világgégés – egyszerre van mozgásban, ő maga egy harmadik történetet indít el.

